

PWYLLGOR	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD	13 TACHWEDD 2025
TEITL	CYFRADDAU CASGLU TRETH CYNGOR
PWRPAS YR ADRODDIAD	AMLINELLU HYD A MAINT Y GOLLED A SUT MAE'R CYNGOR YN GWEITHREDU I GYFARCH Y SEFYLLFA
AWDUR	DEWI MORGAN – PENNAETH CYLLID SIAN PUGH – PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNNWYS A CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD MEWN LLE GAN YR ADRAN.

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Roedd cyfraddau casglu Treth Cyngor (o fewn y flwyddyn) yng Ngwynedd yr isaf yng Nghymru yn 2024/25, gyda 92.9% o'r dyledion wedi eu casglu erbyn diwedd y flwyddyn ariannol ar 31 Mawrth 2025. Y gyfradd casglu uchaf ymysg cynghorau Cymru oedd 97.7% tra fod y Cyngor ar y safle nesaf i Wynedd (h.y. yn 21ain drwy Gymru) ar 94.1%. Gweler Atodiad 1 am fwy o fanylion.
- 1.2 Mae'r cyfradd casglu o 92.9% yn cynnwys Treth Cyngor sylfaenol ynghyd â'r Premiwm ar ail gartrefi ac eiddo gwag. £8.2m oedd cyfanswm y dyledion yma a oedd heb eu casglu ar 31 Mawrth 2025 ac mae hynny allan o dreth dyledus o £116.5m ar gyfer 2024/25.
- 1.3 Cyflwynwyd Adroddiad Perfformiad Cyllid i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar 19 Mehefin 2025. Eglurwyd yn yr adroddiad yma bod y Gwasanaeth Trethi yn destun adolygiad Ffordd Gwynedd cynhwysfawr a bod cyfradd casglu Treth Cyngor ar gyfer 2024/25 wedi ei ddynodi fel mesur coch lle mae pryder am y perfformiad. Nodwyd bod y gyfradd casglu yn is nag y mae wedi bod yn hanesyddol (94.4% yn 2023/24) ac hefyd mewn cymhariaeth ag awdurdodau lleol eraill Cymru. Bydd adroddiad perfformiad hyd at diwedd Hydref 2025 yn cael ei chyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar 11 Rhagfyr 2025.

2. CEFNDIR

2.1 Mae'r tabl isod yn dangos cyfraddau casglu ar y mathau gwahanol o gyfrifon ar gyfer 2024/25 ynghyd â gwerth y dyledion oedd heb eu casglu fesul categori ar 31 Mawrth 2025.

Cyfrifon	Cyfraddau Casglu (%)	Gwerth dyledion heb eu casglu ar 31 Mawrth 2025 (£m)
Cyfrifon gyda Treth Cyngor a Premiwm ail gartrefi	87.29	3.1
Cyfrifon gyda Treth Cyngor a Premiwm eiddo gwag	81.41	0.8
Cyfrifon gyda Treth Cyngor sylfaenol yn unig	95.09	4.3
Cyfanswm	92.93	8.2

2.2 Gwelir o'r tabl uchod bod premiwm ail gartrefi ac eiddo gwag yn effeithio ar ein cyfraddau casglu cyffredinol, gyda'r dyledion ar gyfrifon sy'n cynnwys premiwm yn ychwanegol i'r dreth sylfaenol yn £3.9m (£3.1m ail gartrefi a £0.8m eiddo gwag) a'r dyledion ar gyfrifon Treth Cyngor sylfaenol yn unig, yn £4.3m. Fe welir hefyd bod cyfradd casglu o 95.09% ar y cyfrifon gyda Treth Cyngor sylfaenol yn unig, sydd yn 2.16% yn uwch na'r cyfartaledd o 92.93% ar draws pob categori.

2.3 Ers Ebrill 2023, mae rhaid i eiddo hunan-ddarpar yng Nghymru fod ar gael am 252 diwrnod a'i osod am 182 diwrnod y flwyddyn er mwyn cael eu cynnwys ar y rhestr ardrethi annomestig yn hytrach na band Treth Cyngor. Yn 2024/25, fe drosglwyddwyd 692 o eiddo yn ôl i Treth Cyngor gyda 558 o'r eiddo yma wedi dychwelyd yn ystod yr ail hanner o'r flwyddyn. Roedd nifer ohonynt yn debygol o fod yn trosglwyddo o'r rhestr ardrethi annomestig lle nad oedd trethi yn daladwy, i fand Treth Cyngor lle roedd angen iddynt dalu y dreth cyngor sylfaenol a 150% o bremiwm treth cyngor. Roeddent yn geisiadau hefyd a oedd yn cael eu hôl-ddyddio a rhai ohonynt yn ôl i Ebrill 2023. O ganlyniad, roedd y biliau yn sylweddol ac felly yn parhau heb eu talu ar ddiwedd Mawrth 2025. Erbyn diwedd Medi 2025, roedd 395 (134 erbyn diwedd Medi 2024) o eiddo pellach wedi trosglwyddo i fand Treth Cyngor. Mae Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar hyn o bryd ar fireinio dosbarthiad eiddo hunan-ddarpar at ddibenion trethi lleol:

[Cynigion i fireinio dosbarthiad eiddo hunanddarpar at ddibenion trethi lleol | LLYW.CYMRU](#)

Gall canlyniadau'r ymgynghori arwain at newidiadau pellach i'r rheolau "182 diwrnod" fyddai o bosib yn arwain at newid pellach yn y sefyllfa yn y flwyddyn nesaf.

- 2.4 Mae gweinyddu'r Premiwm yn rhoi pwysau difrifol ar allu'r Gwasanaeth Trethi i gyflawni ei waith. Bu ôl-groniad gwaith sylweddol yn y gwasanaeth ers cyflwyno'r Premiwm yn 2018 ac mae'n parhau i gynrychioli cyfran enfawr o'r ymholiadau sydd rhaid i'r gwasanaeth ddeilio â hwy. Mae hyn yn ei dro yn cael effaith ar allu'r gwasanaeth i gasglu'r arian Treth Cyngor sydd ei angen i ddarparu gwasanaethau'r Cyngor. Pan sefydlwyd y premiwm, derbyniwyd cyllideb o £52,600 i ariannu dwy swydd, a cheisiwyd am arian ychwanegol o £114,750 yn 2024/25 ar gyfer ariannu un swydd newydd ynghyd ag uwchraddiad swyddi o fewn y gwasanaeth yn dilyn arfarniad.
- 2.5 Ar ddiwedd Chwarter 1 blwyddyn ariannol 2025/26 roedd cyfradd casglu Treth Cyngor Gwynedd yn 28.25% a oedd yn ein rhoi yn safle 11 yng Nghymru. Mae hyn yn cymharu i 28% a safle 15 ar ddiwedd yr un cyfnod yn 2024/25. Ar ddiwedd Hydref 2025, rydym wedi casglu 63.17% o'i gymharu a 63.55% ar ddiwedd Hydref 2024. Mae'n debygol bod y lleihad bychan yma yn y gyfradd casglu yn bennaf oherwydd bod yr eiddo yn parhau i drosglwyddo i'r bandiau Treth Cyngor o ardrethi annomestig gyda'r nifer eiddo a drosglwyddwyd yn yr un cyfnod y llynedd yn ddwy draean yn llai (gweler 2.3).
- 2.6 Mae'r tabl isod yn dangos y lefel chwyddiant Treth Cyngor yng Ngwynedd dros y chwe mlynedd ddiwethaf, ac fe welir bod cynnydd chwyddiant o 9.54% yn 2024/25. Felly, gall hwn hefyd fod yn ffactor a oedd yn cyfrannu at y lleihad yn y gyfradd casglu a'r gallu ariannol y trethdalwyr i dalu eu biliau.

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Chwyddiant Treth Cyngor (%)	3.90	3.70	2.95	4.95	9.54	8.66

Adolygiad o'r Gwasanaeth

- 2.7 Mae'r adolygiad o'r Gwasanaeth y cyfeirir ato ym mharagraff 1.3 uchod wedi adnabod rhai o'r gwendidau yn y Gwasanaeth sydd wedi cyfrannu at y dirywiad yn y gyfradd casglu:-
- Ôl-groniad o dros dri mis o ran ymateb i negeseuon e-bost gan drethdalwyr a olygai bod nifer ohonynt yn mynd i sefyllfa o ôl ddyled hyd yn oed cyn derbyn eu biliau, gan fod oedi o ran derbyn y bil neu oedi mewn rhoi trefniadau talu / trefniant debyd uniongyrchol yn eu lle.

- Oediad wrth anfon nodiadau atgoffa yn 2024/25 oherwydd salwch tymor hir aelod o staff.
- Er bod y Llys wedi gwneud gorchmynion dyled, bu oediad cyn iddynt gael eu trosglwyddo i'r cwmni gorfodaeth.
- Mae adnoddau y Tîm Adennill wedi haneru dros y pum mlynedd ddiwethaf, ac mae'r ddau aelod o swyddogion profiadol a oedd yn parhau yno wedi/yn ymddeol. Er yr hysbysebwyd yn ddiweddar am Swyddog Adennill, nid oedd y ceisiadau a dderbyniwyd yn cyrraedd gofynion hanfodol y swydd.

3. CAMAU NESAF

3.1 Rydym yn derbyn nad yw hyn yn sefyllfa yr ydym am fod ynddo ac roedd yr angen i newid ein trefniadau eisoes wedi ei adnabod, mae adolygiad ar y gweill a camau yn cael eu rhoi yn eu lle i gryfhau ein trefniadau adennill. Dyma rai o'r gweithrediadau sydd wedi eu hadnabod a'u gweithredu hyd yma:-

- Comisiynwyd Adolygiad Ffordd Gwynedd o dan arweiniad yr Uwch Ymgynghorydd Ffordd Gwynedd. Mae'r adolygiad wedi bod yn werthfawr i'r gwasanaeth gyda nifer fawr o weithrediadau wedi eu hadnabod a bellach wedi eu cofnodi mewn Cynllun Gweithredu manwl. Mae rhai ohonynt wedi eu gweithredu ac eraill ar y gweill a bydd y Cynllun yn cael ei ddiweddarau a'i adolygu'n rheolaidd. Rydym hefyd yn gweithio ar ddata rheolaethol i'n galluogi i adnabod meysydd sydd angen sylw a'u blaenoriaethu wrth symud ymlaen.
- Yn Ebrill 2025, penodwyd i swydd newydd, sef Arweinydd Tîm. Gwelwyd bod hon yn swydd hanfodol i'r strwythur ac mae'r swydd yma wedi bod yn greiddiol i'r gwasanaeth dros y chwe mis diwethaf.
- Fel rhan o gynllunio'r gweithlu i'r dyfodol, penodwyd Hyfforddai Proffesiynol Trethi a Budd-daliadau ynghyd â Prentis Trethi yn ystod y flwyddyn.
- Mae lefelau trosiant staff wedi bod yn uchel dros y blynnyddoedd diwethaf ac mae wedi bod yn anodd denu a chadw staff ar y lefel cyflog oedd yn cael ei gynnig. Arfarnwyd y swyddi ac mae nifer o'r graddfeydd cyflog wedi cynyddu fel canlyniad.
- Dros y cyfnod Mai 2025 i Gorffennaf 2025, penodwyd tri swyddog asiantaeth trethi profiadol i gynorthwyo gyda'r ôl-groniad gwaith. Er bydd cytundeb un ohonynt yn dod i ben ganol mis Tachwedd, bwriedir ymestyn cytundeb dau ohonynt, gan barhau i fonitro ac asesu yr angen yn rheolaidd. Er mai trefniant dros-dro yn unig yw hyn, rydym wedi gweld budd mawr ohonynt ac wedi elwa o'u profiadau, nid yn unig yn y maes gweinyddol trethi, ond mewn meysydd arbenigol o adennill a systemau yn ogystal.

- Mae'r ôl Groniad e-byst i lawr i 185 neges erbyn Tachwedd 2025 a'r hynaf sydd yn disgwyl sylw erbyn hyn, ddim ond yn 10 diwrnod oed. Mae hyn yn welliant sylweddol o'r 3,500 e-bost a oedd yn sefyll ar ddechrau'r flwyddyn ariannol bresennol. Ni fydd yn bosib cael gwared o'r cronid e-byst yn gyfan gwbl oherwydd bydd yr ymholiadau yn cynyddu'n sylweddol yn ystod y flwyddyn ar gyfnodau lle bydd nodiadau atgoffa a gwysion yn cael eu rhyddhau. Felly, ein blaenoriaeth ar hyn o bryd yw lleihau yr ôl-groniad gwaith tra hefyd yn cymryd camau i gyflwyno dulliau electroneg o weithio er mwyn gwella effeithlonrwydd a'r gwasanaeth a roddir i gwsmeriaid. Gan ddefnyddio technoleg i awtomeiddio cyn cymaint â phosib o waith y swyddogion, er mwyn rhyddhau eu hamser i ganolbwyntio ar gasglu'r arian a chynyddu'r cyfraddau casglu. Bydd awtomeiddio y drefn o dderbyn incwm Treth Cyngor trwy ddebyd uniongyrchol yn rhyddhau hanner swydd yn ei hun, a'r gobaith yw cael hyn mewn lle cyn diwedd y flwyddyn galendr. Rydym hefyd yn edrych i gynyddu y niferoedd sydd yn fodlon derbyn gohebiaeth electroneg ynghyd â'r opsiwn o gyflwyno ffurflenni ar lein gyda'r gobaith o ostwng yr angen iddynt fod yn cysylltu dros y ffôn ac ar e-bost.
- Ail-edrych ar y defnydd a wneir o'r system delweddu digidol i sicrhau ein bod yn ei defnyddio i'w llawn potensial, ynghyd â sicrhau bod unrhyw ohebiaeth sydd arno wedi ei brosesu.
- Roedd yna ôl Groniad o dros 500 o achosion lle bu i filiau Treth Cyngor gael eu dychwelyd gan nad yw'r deiliad a enwir ar y biliau bellach yn byw yn yr eiddo. Penodwyd myfyriwr dros yr haf i glirio'r gwaith yma gyda'r bwriad o drosglwyddo y gwaith i'r tîm gweinyddol o hyn allan, gyda'r hyfforddiant yn cymryd lle ar hyn o bryd.
- Rydym wrthi'n adolygu ein strwythurau ar gyfer yr holl waith adennill yr Adran Cyllid ac mae cais am fid ariannol ar gyfer 2026/27 wedi ei gyflwyno ar gyfer hyn. Yn ogystal, er ein methiant i benodi Swyddog Adennill, llwyddwyd i benodi dau Swyddog Adennill Cynorthwyl.
- Manteisiwyd hefyd ar brofiad adennill un o'r swyddogion asiantaeth, ac mae ar hyn o bryd yn cynorthwyo ar dasgau penodol yn y maes.
- Rhoddwyd amserlen fanwl mewn lle ar gyfer anfon nodiadau atgoffa yn 2025/26. Yn ogystal, rydym yn edrych ar ein trefniadau dirprwyo fel bod swyddogion ar gael i weithredu yn ystod absenoldeb swyddogion allweddol.

3.2 Hyd yma yn 2025/26 rydym wedi derbyn 2,018 o orchmynion dyled, gwerth £4.7m, a bydd cais pellach i'r llys ar 26 Tachwedd 2025, a hynny am 939 o orchmynion dyled, gwerth £2.3m. Er bod canran uchel ohonynt yn berthnasol i 2025/26, mae cyfran ohonynt hefyd yn berthnasol i flynyddoedd blaenorol. Ein blaenoriaeth gyda rhain eleni yw sicrhau nad oes unrhyw oediad cyn i'r achosion gael eu

cyflwyno i'r cwmni gorfodaeth a hynny er mwyn uchafu y trethi a gesglir yn ystod y flwyddyn. Fel soniwyd yn 2.7, roedd yr oediad yma yn 2024/25 yn rhannol gyfrifol am y lleihad yn y cyfraddau casglu.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Derbyn yr adroddiad, sylwebu ar y cynnwys a chefnogi'r gweithrediadau sydd mewn lle gan yr Adran.

Cyfraddau Casglu Treth Cyngor Cymru 2024/25

Awdurdod Lleol	Cyfradd Casglu (%)
Castell-nedd Port Talbot	97.7
Sir y Fflint	97.2
Sir Ddinbych	97.1
Conwy	96.7
Sir Gaerfyrddin	96.4
Powys	96.3
Rhondda Cynon Taf	95.9
Sir Fynwy	95.7
Bro Morgannwg	95.7
Casnewydd	95.7
Wrecsam	95.6
Caerffili	95.5
Ceredigion	95.5
Pen-y-bont ar Ogwr	95.3
Ynys Môn	95.3
Sir Benfro	95.1
Caerdydd	94.8
Torfaen	94.6
Merthyr Tudful	94.6
Abertawe	94.5
Blaenau Gwent	94.1
Gwynedd	92.9

Ffynhonnell: https://stats.llyw.cymru/cy-GB/04eb4d05-55ab-4c1c-80fa-627fa809fc14?page_size=100&filter%5BYearCode%5D.202425%5B%5D=202425&filter%5BDescCode%5D.8%5B%5D=8&dataViewsChoice=filter